

УДК 65.011.56

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В.І. Отенко, д.е.н., професор

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна

Отенко В.І. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві.

Стаття присвячена питанням розробки та прийняття управлінських рішень в системі стратегічного управління підприємством. Інформаційно-аналітичне забезпечення розглядається як важлива складова методичного забезпечення прийняття управлінських рішень, яке формується на основі глибокого розуміння сутності та характеру управлінських рішень та їх ключового значення в забезпеченні стратегічного розвитку підприємства.

Ключові слова: управлінське рішення, інформаційно-аналітичне забезпечення, підприємство, метод, типологія, стратегічний розвиток

Отенко В.И. Информационно-аналитическое обеспечение принятия управленческих решений на предприятии.

Статья посвящена вопросам разработки и принятия управленческих решений в системе стратегического управления предприятием. Информационно-аналитическое обеспечение рассматривается как важная составляющая методического обеспечения принятия управленческих решений, которая формируется на основе глубокого понимания сущности и характера управленческих решений и их ключевого значения в обеспечении стратегического развития предприятия.

Ключевые слова: управленческое решение, информационно-аналитическое обеспечение, предприятие, метод, типология, стратегическое развитие

Otenko V.I. Information-analytical support management decision making in the enterprise.

The article is devoted to the questions of managerial decisions making in the system of the enterprise's strategic management. Informational-analytical support is considered as the significant part of the methodical support of the managerial decisions making which is based on deep understanding of the nature and character of the managerial decisions and their key importance for the strategic development providing.

Keywords: managerial decision, informational-analytical support, enterprise, method, typology, strategic development

Динамічність розвитку економіки України, її схильність до кризових явищ вимагає компетентних дій щодо управління діяльністю суб'єктів господарювання. Промислові підприємства, які спроможні визначати стратегічні пріоритети, адаптуватися до змін, формують стійкість та конкурентоспроможність економіки країни. Однак загальноекономічна ситуація, соціальні напруги зміни законодавчої системи хоча й не мають характеру цілеспрямованих дій на конкретні підприємства, негативно позначаються на їх стані, впливають на їх стратегічний вибір. У цих умовах важливим є становлення й реалізація принципово нової системи прийняття стратегічних рішень і, у зв'язку з цим, формування адекватної теоретичної бази, нових підходів, принципів і розробок методичного інструментарію.

Розвиток аналітичного інструментарію й безпосередньо прийняття управлінських рішень, знайшло досить повне відображення у роботах українських та російських учених Баканова М., Бортника Є., Гильде Е., Гозулова А., Єфімової М., Коропової Т., Князевського В., Кондракова Н., Маркіна Ю., Николаєва З., Палій В., Рабіновича П., Радіонова Р., Стадника А., Ткача В., Шеремета А. та інших. Проте, досі не існує єдиного підходу до побудови інформаційно-аналітичної системи прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження

Аналіз популярних протягом останніх десятиліть концепцій та методологічних підходів до стратегічного управління підприємствами дозволяють визначити найбільш значимі аспекти вивчення стратегічного рішення та обґрунтувати необхідність виділення його форм та типів. Так, типологія управлінських рішень може бути представлена через виокремлення ознак відповідно [5, 6]:

- характеру цілеспрямованості – спрямоване на розвиток, ефективне функціонування, гармонізацію інтересів, формування конкурентних переваг, стратегічних компетенцій;
- ступеню раціональності через застосування розрахунків, аналітичного інструментарію – раціональне, запрограмоване, з низьким ступенем ризику, рутинне, повторюване, структуроване, спрощене;
- організаційної ефективності системи прийняття управлінських рішень – своєчасне, опти-

- мальне, доцільне, гнучке, ясне та точно сформульоване, розмірене, спирається на ретельні дослідження;
- діючої моделі організації прийняття стратегічних рішень на підприємстві – враховує корпоративні цілі та інтереси; відображує інтереси учасників корпоративних відносин; колективне, що спирається на обговорення; конфліктний; компетентне; ініціюється та санкціонується на вищому(середньому) рівні управління;
- груповим або домінуючим тенденціям мислення, що спираються на сформовану систему вірувань підприємства – послідовне; консервативне; доступне; прив’язане; сприйняте; регресивно залежне; оптимістичне; недооцінює невідоме й т.д.;
- особистісним та когнітивним характеристикам ОПР – раціональне; інтуїтивне; емоційне; розумове; об’єктивне; сприйнятливие до змін,

- схильне до ризику; творчо-інноваційне; компетентне;
- стадії та характеру процесу стратегічного вибору – попереднє, проміжне, остаточне, тривале, уривчасте, повільне, циклічне.

Розвиток методичного забезпечення прийняття управлінських рішень (рис. 1) у стратегічному управлінні сучасними промисловими підприємствами, перш за все, вимагає підвищення якості управлінської інформації.

З метою забезпечення довгострокової ефективності та досягнення стратегічного успіху на ринку кожне підприємство повинно [1, 2, 4]: визначити тип та обсяги необхідної для стратегічної діяльності інформації; розробити ефективну систему збирання, обробки, використання та зберігання інформації; вживати заходів для запобігання негативного ефекту впливу недостовірної інформації на рішення, що приймаються; створювати умови для ефективного використання необхідної інформації для прийняття стратегічних рішень.

Рис. 1. Методичне забезпечення прийняття управлінських рішень у стратегічному управлінні підприємством

Стратегічна інформація характеризується рядом відмінностей, що зумовлені характером процесу прийняття управлінських рішень [1, 3]:

- 1) Орієнтованість не стільки «всередину» організації, скільки на її зовнішнє та проміжне середовище.

2) Аналіз інформації в умовах репрезентативної ймовірності.

3) Прогнозний характер результатів обробки інформації.

4) Велика ймовірність суб'єктивного тлумачення інформативних показників.

5) Міжфункціональний характер інформації (необхідність інформаційного забезпечення окремих бізнес-процесів), що призводить до необхідності оперування великими обсягами аналітичної та фінансової інформації.

На базі стратегічної інформації приймаються управлінські рішення, які потім втілюються в стратегії та організаційні, фінансово-економічні соціально-психологічні, методичні та інші інструменти, за допомогою яких здійснюється стратегічний процес. Стратегічні рішення безпосередньо визначають долю підприємства, впливають на його розвиток і життєздатність. Обґрунтованість рішень, що приймаються, залежить від інформації, на якій вони базуються, а ціна помилок постійно зростає [4].

Поява та використання «поведінкової теорії прийняття рішень» забезпечує комплексний підхід, що заснований на суспільних науках на відміну від економічної теорії прийняття рішень, де традиційно робиться акцент на максимізації одержуваної вигоди. Для правильного розуміння та аналізу організаційних та управлінських проблем поведінкова теорія прийняття рішень [6] рекомендує застосовувати наступні методи дослідження в організаціях:

- метод кейсів (casestudies) – вивчення обставин, що використовуються для дослідження виключно складних або важких рішень; ставить своїм завданням збільшення кількості наявної інформації, особливо, що стосується політичних проблем прийняття рішень та перетворення їх в життя;
- лабораторний експеримент – застосовуються психологами для визначення міркувань менеджерів при виборі способів використання інформації в процесі прийняття рішень;
- теорія ігор – займала видне положення в часи Холодної війни завдяки її використанню в воєнних цілях (поняття «виграшу» та «програш» є доброю аналогією). Остається корисною як один з поглядів на прийняття рішення;
- моделювання використовується з застосуванням комп'ютерів або іншої методики, такої як «ділова ситуація», в якій учасники визначають та пояснюють свій вибір, або «комплексні» інвестиційні рішення. Істотним елементом цих методів є умова, що вплив деяких змінних

оцінено в балах й ОПР повинні або прийняти, або відхилити пропозицію;

- порівняльне польове дослідження – становиться все більш звичним способом дослідження в прийнятті рішення, переборюючи нестачу здатності до узагальнення в одних випадках та нестачу відчуття реальності, що притаманна лабораторним експериментам та теорії ігор, – в інших. Звичайно за допомогою цих досліджень створюються типові рішення, що складаються з набору методів, які реально застосовуються в аналогічних випадках та робляться висновки відносно імовірних умов, для яких кожний тип рішення міг би підійти краще за всіх;
- описове, нормативне та те, що пропонує направлення – укладається в описанні конкурентної ситуації, або формуванні теорії що пояснює, перевіряє різні варіанти для визначення меж можливих змін деяких аспектів прийняття рішень, або розробці евристичного методу;
- психологічне або соціологічне направлення. Психологічне – засновано на вивченні психологічних характеристик індивідуумів, наприклад змінних, що пов'язані з типологією характерів по Юнгу. Соціологічне – метою якого є виявлення індивідуумів, що володіють основною владою в організації, вивчення взаємовідносин між ними для виявлення впливу на результат вирішення основних питань;
- дослідження інформаційних характеристик, що розглядаються як необхідна умова подолання невизначеності, Вивчення влади та політики помагає вирішити проблему, що пов'язана з тенденцією покладатися виключно на обробку інформації, роблячи акцент на її стратегічному використанні. Інформація може бути прихована, використана оппортуністично (в зручному для користувача напрямку) або перекручена, в той час як використання влади відкриває «політичний» вимір прийняття рішення.

Висновки

Таким чином, проблема розробки та прийняття управлінських рішень особливо гостро постає перед системою стратегічного управління підприємствами, коли такі рішення потребують глибокого аналітичного підґрунтя з одного боку (методи пошуку найціннішої стратегічної інформації), а також методичного забезпечення її обробки (методи розробки, обґрунтування та прийняття управлінських рішень).

Список літератури:

1. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление / Пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.
2. Гераськин М. И. Согласование экономических интересов в корпоративных структурах / М. И. Гераськин. – М. : ИПУ РАН, Изд-во «Анко», 2005. – 293 с.
3. Маршев В. К вопросу о причинах не свершения стратегий и способах их устранения / В. Маршев // Проблемы теории и практики управления. – 2013. – №8. – С. 109 – 117.
4. Миллер С. Успешная реализация стратегических решений / С. Миллер, Д. Уилсон, Д. Хиксон // LongRangePlanning. – Oxfordetc., 2004. – vol. 37, №3. – P. 201 – 218.
5. Отенко В. І. Аналітичні аспекти прийняття стратегічних рішень / В. І. Отенко, І. П. Отенко // Наук.вид. Ліберманівські читання: економічна спадщина та сучасні проблеми: Монографія/ Під заг.ред. Пономаренко В. С., Кизима М. О., Зими Г. О. – Х.: ФОП Лібуркіна Л. М.; «ІНЖЕК», 2009. – С. 211 – 226. Особистий внесок автора: сформовано методичний підхід до аналітичного забезпечення стратегічних рішень підприємства.
6. Отенко В. І. Типологія стратегічних рішень в управлінні підприємством / В. І. Отенко // Управління розвитком: Збірник наукових статей, Харків: ХНЕУ. – 2010. – № 6 (82). – С.27 – 31.

Надано до редакції 18.08.2014

Отенко В. І. / V. I. Otenko

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві [Електронний ресурс] / В.І. Отенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 6 (16). – С. 249-252. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n6.html>